

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ได้ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องหาทางออกด้วยการพึ่งพาความเชื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ไสยศาสตร์ และการทรงเจ้าเข้าผี โดยเฉพาะการทรงเจ้าในปัจจุบันนี้เป็นที่นิยมของคนในสังคมไทยและนับวันแต่จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ไม่เว้นแม้แต่ในสังคมชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษา จนเกิดคำพูดว่า “ไม่เชื่ออย่าลบหลู่” ผู้คนที่เข้าหาร่างทรงเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีปัญหาในชีวิต ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ร่างทรงบางรายถึงกับเผยแพร่คำสอนที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรมออกมาตามสื่อต่าง ๆ การทรงเจ้าในทางพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นไสยศาสตร์แขนงหนึ่ง ซึ่งเป็นดิรัจฉานวิชาที่พระพุทธองค์ทรงห้ามมิให้ภิกษุกระทำ แต่ทำไม่ลัทธิและพิธีกรรมเหล่านี้กลับเป็นที่นิยมในสังคมไทยเป็นอันมาก ในขณะที่เมืองไทยเองเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา^๑

ไสยศาสตร์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นเรื่องของชนชั้น และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้คนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ไสยศาสตร์กลายเป็นความหวังของผู้คนและเฟื่องฟูเป็นพิเศษในยามที่ประชาชนหาทางออกอย่างอื่นไม่ได้ และจัดแบ่งไสยศาสตร์ออกเป็น ๓ ระดับ คือ ไสยศาสตร์ระดับสูง ได้แก่ไสยศาสตร์แห่งอภิปราย (ลัทธิกรรมเก่า) ระดับกลาง ได้แก่ความศักดิ์สิทธิ์ เช่น ลัทธิเกจิอาจารย์ และรูปเคารพกับการทำนายทายทัก ซึ่งเป็นลัทธิโหราศาสตร์ และระดับต่ำ ได้แก่การทรงเจ้าเข้าผี กับไสยดำ การใช้อำนาจลึกลับในการควบคุมบุคคลอื่นโดยตรง เช่น เสกหนังสือและตะปูเข้าท้อง เล่นหย่าแผด หน้ำทอง น้ำมันพราย เป็นต้น^๒

^๑ พระเชียรวิทย์ อุตตสนฺโต, “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘.

^๒ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, ไสยศาสตร์ ปรากฏการณ์ของสังคมไทย : ในไสยศาสตร์ครองเมือง, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๕-๑๑๕.

การทำนายทายทักได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน ถึงกับมีการนำมาประกอบเป็นอาชีพหมอดูได้รับการยอมรับมากขึ้น มีบทบาทตามสื่อต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด และอาจกล่าวได้ว่าศาสตร์แห่งการทำนายนั้นมีมาพร้อมกับมนุษย์ เมื่อมนุษย์สงสัยสิ่งใด ย่อมจะหาคำตอบในสิ่งนั้น อาจจะใช้วิธีคาดคะเน คาดเดา เทียบเคียง เป็นเบื้องต้น จนสะสมมากเข้าได้เป็นองค์ความรู้ขึ้นมา ในเบื้องต้นความรู้ต่าง ๆ มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน มนุษย์ไม่สามารถอธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ได้ต้องโยนให้เป็นผลจากอำนาจเร้นลับ ต่อเมื่อวัฒนธรรมของมนุษย์เจริญขึ้น ความรู้ใดที่มนุษย์ศึกษาจนชัดเจน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แล้ว ก็ปรากฏออกมาในรูปของศาสตร์ต่าง ๆ^๓

การแสวงหาเลี้ยงชีพหรือการประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ในสังคม ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้ฝึกฝนในการเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตเรียกว่า มรรคมีองค์ ๘ ได้แก่ สัมมาทิฐิ เห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ สัมมาวาจา วาจาชอบ สัมมากัมมันตะ การงานชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ เพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และสัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ สัมมาอาชีวะเป็นองค์มรรคในการพัฒนาในด้านพฤติกรรมทางด้านกาย และวาจา ซึ่งช่วยเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา ทำให้การพัฒนาครบกระบวนการพัฒนาไตรสิกขาเพื่อควมมีชีวิตที่ดีงามประณีตยิ่งขึ้น ถึงแม้การเลี้ยงชีพจะเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน แต่การแสวงหาปัจจัยในการดำเนินชีวิตจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม คือการดำรงชีวิตโดยสัมมาอาชีวะ^๔

ความไม่เข้าใจกลไกการทำงานหรือหลักการของโหราศาสตร์ ทำให้บุคคลมีความเชื่อถือโหราศาสตร์อย่างผิดเพี้ยน การเข้าใจว่าโหราศาสตร์เป็นศาสตร์วิเศษที่สามารถบอกได้ทุกอย่าง ทำให้บุคคลหลงมกมายในคำทำนาย ไม่มีความมั่นใจในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง ในทางตรงข้ามการที่เข้าใจว่าโหราศาสตร์เป็นศาสตร์เหลวไหลไร้สาระ ก็ทำให้มองข้ามประโยชน์ที่พึงได้จากศาสตร์โบราณนี้ไป ส่วนในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เป็นทางที่พึ่งทำได้ด้วยความสามารถของตนเอง พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์ใช้ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องกำกับในเรื่องความเชื่อ โดยยึดหลักกาลามสูตร ทรงให้ใช้เหตุผลพิจารณาในสิ่ง

^๓ จักรเทพ จำเริญกิจ, “การศึกษาวิเคราะห์พระคัมภีร์ของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อโหราศาสตร์ในยุคปัจจุบัน”, **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

^๔ พระธำมณี เขมธมฺโม (จำปา), “ศึกษาสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

ดิรัจฉานวิชา หมายถึง ความรู้ที่ชวาททางมรรคผลนิพพาน ได้แก่ ไสยศาสตร์ ทำนายทายทัก การดูลักษณะ การเสกเป่า ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่ขัดขวางมิให้ถึงมรรคผลนิพพาน

คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณวิเสส และคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาอธิบายโดยใช้หลัก มรรคมงคล ๘ กาลามสูตร หลักศรัทธา

ศาสตร์อื่น หมายถึง ผู้วิจัยได้ไปศึกษาค้นคว้า แนวคิดคตินทฤษฎีเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาในศาสตร์อื่น ได้แก่ โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ว่า สัมมาอาชีวะในมุมมองของบุคคลทั่วไปในสังคมมีความเข้าใจว่า สัมมาอาชีวะคือการแสวงหาเลี้ยงชีวิตที่มีผิดกฎหมายของบ้านเมืองเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจะผิดศีลธรรมหรือไม่ ท่านกล่าวว่า สัมมาอาชีวะ คือ ๑) การแสวงหาปัจจัยสี่ของคน มีเป้าหมายมุ่งให้ทุกคนมีปัจจัยสี่พอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลักไม่ใช่ตั้งเป้าหมายไว้ที่ความมั่งคั่งร่ำรวยพร้อมบริบูรณ์ซึ่งถือเอาวัตถุเป็นหลัก ๒) ความมีปัจจัยสี่ที่พอเพียงกับความต้องการของชีวิต หรือแม้จะมีวัตถุที่พร้อมบริบูรณ์ก็ไม่ใช่มุ่งเป้าหมายในตัวของมันเองเพราะเป็นเพียงขั้นศีล เป็นเพียงวิธีการขั้นตอนหนึ่งสำหรับช่วยให้ก้าวต่อไปสู่จุดหมายที่สูงกว่าเท่านั้น ๓) สัมมาอาชีวะไม่ใช่หมายถึงเพียงการใช้แรงงานให้ได้มาซึ่งปัจจัยเลี้ยงชีวิตโดยชอบธรรมเท่านั้น แต่หมายถึง การทำหน้าที่อย่างถูกต้องที่ทำให้เป็นผู้สมควรได้รับปัจจัยมาเลี้ยงชีวิต^๗

วศิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธปรัชญาเถรวาท” ว่า สัมมาอาชีวะหมายถึง เอาอาชีพสุจริตโดยตรงอาชีพอะไรก็ได้ที่สุจริต จัดเป็นสัมมาอาชีวะทั้งหมด มีพระพุทธพจน์ในหัวข้อสัมมาอาชีวะนี้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัมมาอาชีวะ นี้เรียกว่า สัมมาอาชีโว”อธิบายถึงการค้าขายที่เป็นมิจฉาอาชีวะที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงการค้าขาย ๕ อย่างว่าเป็นมิจฉาอาชีวะ คือ การค้า

^๗ พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๗๙๖.

ขายที่ผิดอุบาสกไม่ควรประกอบการค้าชนิดนั้นๆ คือ ๑) ค้าขายเครื่องประหาร ๒) ค้าขายมนุษย์ ๓) ค้าขายสัตว์เป็นอาหาร ๔) ค้าขายน้ำเมา ๕) ค้าขายยาพิษ และได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า คำว่าอุบาสกหมายถึงผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหมด ในสังคมนี้มีอาชีพอยู่มากมายหลายชนิดผู้ที่ประกอบอาชีพทางการค้าแม้จะไม่ค้าขายห้าอย่างดังกล่าว ก็ยังมีสินค้าอื่นๆ อีกมากมาย อันเป็นทางให้ประกอบอาชีพได้ อาชีพอื่นๆ ที่สุจริตไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม ถือว่าเป็นสัมมาอาชีพ การประกอบอาชีพใดก็ตามถ้าสุจริตในอาชีพนั้นก็ถือว่าเป็นมิจฉาอาชีพ เช่น มีอาชีพเป็นข้าราชการแต่ทุจริตในหน้าที่ ก็จะกลายเป็นมิจฉาชีพ เป็นต้น สาวกของพระอริยะเวไนมิจฉาชีพต่างๆ แล้วประกอบแต่สัมมาชีพ ทำอาชีพของตนให้บริสุทธิ์สะอาดเรียกว่า อาชีพะปาริสุทธิ เป็นองค์สำคัญข้อหนึ่งของศีล และสรุปว่าสัมมาอาชีพะ เป็นมรรคองค์หนึ่งในแปดประการอันมีอานุภาพอำนวยประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติตั้งแต่ประโยชน์ส่วนตัวครอบครัวและสังคมประเทศชาติ^๙

นายแพทย์สงัน สุวรรณเลิศ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **“ผีปอบ-ผีเข้า ในทรรศนะทางจิตเวชศาสตร์”** ว่า ร่างทรงและการทรงเจ้าเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ เปรียบเสมือนกุญแจไขไปสู่ความลึกลับให้ติดต่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ ที่ไม่สามารถทราบได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คนทรงทำพิธีก่อนเข้าทรงโดยอัญเชิญให้เจ้ามาเข้าตน เมื่อเจ้าเข้าแล้วเขาจะตกอยู่ในภาวะภวังค์หลังจากนั้นก็จะช่วยให้บริการแก่ผู้ไปหา เช่น การพยากรณ์ รักษาโรค ฯลฯ การทรงเจ้าเป็นเรื่องความสมัครใจและออกไปได้เอง ในประเทศไทยมีคนทรงเจ้ากระจัดกระจายอยู่ตามชุมชนต่างๆ แม้แต่ในกรุงเทพมหานครก็มีอยู่มาก ได้มีประชาชนไปขอรับการรักษาและปรึกษายู่มากมาย ทางจิตเวชศาสตร์ชุมชนได้ให้ความสนใจในแง่สุขภาพจิต(ผู้ป่วยเป็นคนทรงมาก) การเป็นร่างทรงเริ่ม^{๑๐}

สุริยา สมุทคุปดี และคณะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **“ทรงเจ้าเข้าผี: วัฏกรรมของลัทธิพิธีและวิกฤติการณ์ของความทันสมัยในสังคมไทย”** ว่าลัทธิทรงเจ้าเข้าผีในสังคมเมืองไม่มีสถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ใช่ศาสนาและใช้ไสยศาสตร์ มีผู้หญิงเป็นผู้นำพิธี ไม่มีการจัดตั้งองค์กรศูนย์กลางอย่างเป็นระบบ พระพุทธศาสนากับลัทธิพิธีทรงเจ้าจะยืนอยู่ข้างตรงข้ามกัน เน้นผีวิญญาณ การสวดอ้อนวอนและเซ่นสรวง ใช้ไสยศาสตร์ช่วยเหลือมนุษย์ ร่วมกับกระแสพุทธ

^๙ วศิน อินทสระ, **พุทธปรัชญาเถรวาท**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒.

^{๑๐} นายแพทย์สงัน สุวรรณเลิศ, **ผีปอบ-ผีเข้า ในทรรศนะทางจิตเวชศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๙๔.

พาณิชย์ ร่างทรงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงความรู้น้อย และบูรณาการเข้ากับพระพุทธรูปศาสนา ร่างทรงเข้าทรงเพื่อช่วยเหลือมนุษย์จริงๆ ลัทธินี้เข้ากันได้กับลัทธิบริโภคนิยมในสังคมไทย^{๙๐}

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิรัช นิภาวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง “ร่างทรง : บทบาทที่มีต่อสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษาที่อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความเชื่อของร่างทรง โดยสังคมที่ประชาชนมีการศึกษาต่ำ-ปานกลางยังต้องอาศัยร่างทรงและการเข้าทรงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจ ส่วนสังคมที่มีการศึกษาสูง เลือกว่าทางสงบทางใจทดแทนได้เช่นนั่งสมาธิ พิธีการเข้าทรงได้มีรูปแบบการให้บริการที่สนองความต้องการของประชาชนเสมอมา บทบาทร่างทรงทั้งต่อปัจเจกชนและต่อสังคม มีผลต่อเศรษฐกิจ,สังคม และการเมือง เข้าได้กับระบบศาสนา และบางร่างทรงหลอกลวงอาศัยการเข้าทรงเป็นเครื่องมือทำมาหากิน ใช้อำนาจแฝง หาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง^{๙๑}

รตพร ปัทมเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการเข้าสู่การเป็นร่างทรง: กรณีศึกษาร่างทรงในเขต อ.เมือง จ.นครปฐม” พบว่า แบบแผนที่บุคคลได้ก้าวเข้าสู่การเป็นร่างทรง ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน ๕ สำนัก/ ๓๘ ราย การศึกษาตามวัตถุประสงค์ นำเสนอผ่านกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยา (ทฤษฎีอัตตา วิเคราะห์ตามแนว Goffman) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ ผลการศึกษากระบวนการเข้าสู่ร่างทรงแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ ๑ เงื่อนไขนำไปสู่การเป็นร่างทรงมาจากจุดหักเหในชีวิต เช่น ป่วย ๒ การเข้าเป็นร่างทรง ต้องผ่านพิธีกรรมเพื่อฟื้นความเป็นร่างทรง เรียนรู้การปฏิบัติตน ๓ การดำรงความเป็นร่างทรง ให้บริการ ปรับตัว ทำบุญบริจาค เปลี่ยนบุคลิกให้ดูน่าเชื่อถือ เลื่อมใส^{๙๒}

^{๙๐} สุริยา สมุทคุปต์ และคณะ, **ทรงเจ้าเข้าผี : วาทกรรมของลัทธิพิธีและวิกฤติการณ์ของความทันสมัยในสังคมไทย**, (นครราชสีมา : สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔๐-๒๔๗.

^{๙๑} วิรัช นิภาวรรณ, “ร่างทรง : บทบาทที่มีต่อสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษาที่อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๓๒.

^{๙๒} รตพร ปัทมเจริญ, “กระบวนการเข้าสู่การเป็นร่างทรง : กรณีศึกษาร่างทรงในเขต อ.เมือง จ.นครปฐม”, **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๓.

ไพโรจน์ รุจิณชัยกุล ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้มารับบริการจากหมอ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้มารับบริการจากหมอของสมาคมโหราศาสตร์แห่งประเทศไทย” พบว่า คนไปหาหมอเพราะอยากรู้อนาคตมากที่สุด คาดหวังว่าเมื่อมาหาหมอแล้วทำให้สบายใจมากขึ้น คนส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาจะไม่ไปรับบริการจากหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ เพราะไม่เชื่อว่าหน่วยงานดังกล่าวจะช่วยเหลืออะไรได้ เมื่อมีปัญหาคนส่วนใหญ่จะเลือกปรึกษาคนใกล้ชิดก่อน รองลงมาคือปรึกษาหมอ ส่วนนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชอยู่อันดับสุดท้าย จากงานวิจัยยังพบว่าคนจะดูหมิ่นเรื่องการทำงานเรื่องคู่ครองและการศึกษามากที่สุด จะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการดูหมิ่น หรือการพึ่งพาไสยศาสตร์เป็นทางเลือกต้น ๆ ของคนในสังคมในการแก้ไขปัญหาชีวิต^{๑๓}

सानิต ศิริวิศิษฐ์กุล ได้ศึกษาเรื่อง “หมอ กระบวนการสร้างตัวตนและความสัมพันธ์ทางสังคม” พบว่า ลักษณะของวิชาโหราศาสตร์ดั้งเดิมมีลักษณะเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาและไสยศาสตร์ในสังคมไทยมีพิธีกรรมมาเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากความเชื่อของหมอแต่ละคนไม่เหมือนกัน โดยความเชื่อดังกล่าวจะถูกสอดแทรกในกระบวนการทำนาย นอกจากนั้นความเชื่อและความคาดหวังของผู้รับบริการ และสถานการณ์ในสังคมที่บุคคลนั้นเผชิญอยู่ มีผลกับความเชื่อต่อคำพยากรณ์ของหมอและทัศนคติต่อโหราศาสตร์ จะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า คำทำนายของหมอ ย่อมประกอบไปด้วยความเชื่อ ทัศนคติต่อโลกและชีวิตของหมอ บุคคลที่มีความเชื่ออย่างไรย่อมต้องแนะนำบุคคลอื่นอย่างนั้น ดังนั้น ความเข้าใจสังขรณ์ของชีวิตของหมอ ย่อมจะเป็นแนวทางการให้คำปรึกษาไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง^{๑๔}

นงเยาว์ หนูไชยะ ณ กาฬสินธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมิจฉาทิฏฐิในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ในกรรมบท ๑๐ ติฎฐิถูกจัดเข้าในฝ่ายมโนกรรม ซึ่งเป็นกรรมที่สำคัญและมีผลที่ร้ายแรงที่สุดยิ่งกว่ากายกรรมและวจีกรรม เพราะเป็นตัวบันดาลกายกรรมและวจีกรรมอยู่เบื้องหลังอีกชั้นหนึ่ง สามารถนำชีวิตและสังคม หรือมนุษยชาติทั้งหมด ไปสู่ความเจริญอกงาม ความหลุดพ้น หรือนำไปสู่ความเสื่อม ความพินาศก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากความเห็นนั้นเป็นมิจฉาทิฏฐิย่อมมีผลร้ายต่อตนเองและผู้อื่นทั้งในชาตินี้

^{๑๓} ไพโรจน์ รุจิณชัยกุล, “การศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้มารับบริการจากหมอ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้มารับบริการจากหมอของสมาคมโหราศาสตร์แห่งประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๒๔.

^{๑๔} สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล, “หมอ กระบวนการสร้างตัวตนและความสัมพันธ์ทางสังคม”, **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๕.

และชาติหน้า สาเหตุที่ทำให้เกิดมิจฉาปฏิญญา คืออโยนิโสมนสิการและปรโตโฆสะที่ไม่ดี แนวคิดมิจฉาปฏิญญาได้เกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัย และมิจฉาปฏิญญาทุกประเภท ล้วนสรุปลงในมิจฉาปฏิญญา ๒ อย่าง คือ สัสตติปฏิญญา (ความเห็นว่าเป็นเพียง) และอุจเฉทปฏิญญา (ความเห็นว่าเป็นขาดสูญ) ในสมัยพุทธกาล มีตัวอย่างบุคคลและกลุ่มบุคคลมากมายที่เป็นมิจฉาปฏิญญาบรรดาบุคคลเหล่านั้น ได้แก่ สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยกย่องว่าเป็นเจ้าลัทธิ เป็นศาสดา ตัวอย่างเช่น ครุฑทั้ง ๖ ซึ่งตั้งลัทธิขึ้นเองโดยอาศัยหลักคาดคะเนและเหตุผลที่ไม่สมบูรณ์นอกจากนี้ ยังมีบุคคลในฐานะต่างๆ เช่น กษัตริย์ พราหมณ์ รวมทั้งพระภิกษุในพระพุทธศาสนาบางรูปที่เป็นมิจฉาปฏิญญา หลักธรรมที่เป็นตัวละหรือทำลายมิจฉาปฏิญญา ได้แก่ สัมมาปฏิญญา คือ ความเห็นที่ถูกต้องในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมมาปฏิญญานั้นมี ๒ ประการ คือ ปรโตโฆสะที่ดี และโยนิโส^๕

๑.๖ ระเบียบวิธีวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๖.๑ ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พร้อมอรรถกถา และฎีกา

๑.๖.๒ ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา เอกสาร และงานวิจัย อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๓ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑.๖.๔ เรียบเรียง สรุป และนำเสนอผลการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบความหมายแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาที่ปรากฏในศาสตร์อื่น

๑.๗.๒ ได้ทราบเรื่องดิรัจฉานวิชาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๓ สามารถเป็นแนวทางให้คนในสังคมไทยนำดิรัจฉานวิชามาใช้ในกรอบของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

^๕ นงเยาว์ หนูไชยะ ณ กาฬสินธุ์, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมิจฉาปฏิญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.